

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska integrationsfonden

Slutrapport Integrationsfonden, juni 2011, proj.nr 0025: "Lära för livet – gör ett guldval"

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska integrationsfonden

KORT FAKTA OM PROJEKTET

Projektnamn: Lära för livet – gör ett guldval

Projektanordnare: Drömmarnas Hus

Projektperiod: 2011-08-09 till 2011-06-30

Total projektkostnad: 1 671 206

Medfinansiärer: Sparbanksstiftelsen Skåne

För mer information kontakta: Ann-Marie Erixon, projektledare

Telefon: 040-31 15 80

E-post: ann-marie@drommarnashus.se

Hemsida: www.drommarnashus.se

Rapportförfattare: Ann-Marie Erixon, projektledare

Övriga rapporter eller annat material från projektet:

”All makt i Sverige utgår från folket” – en inspirationsbok om kreativa
läroprocesser av Figge Heurlin och Björn Edin

Utvärdering av Minna Ågren

Bilagor från publicering i vanlig samt social media

Sammanfattning:

Projektet *Lära för livet – Gör ett guldval*, ett ESF-projekt finansierat av Europeiska Integrationsfonden med medfinansiering av Sparbanksstiftelsen Skåne har initierats och drivits av Drömmarnas Hus som finns i Rosengård, Malmö. Den tematik som projektet behandlat är Medborgarkunskap som vi här valde att avgränsa till att handla om Sveriges grundlagar. Målgruppen för projektet har varit unga nyanlända från Malmö, Landskrona och Helsingborg. Då Drömmarnas Hus har en lång erfarenhet av att arbeta med lärande via kulturen som ”verktyg” så har vi inom ramen för detta projekt primärt arbetat med konsten (samtidskonst/rumslig gestaltning) som vårt alternativa språk och uttryck i kommunikationen med såväl målgrupp och senare via en konstutställning, omvärlden.

Mål: Att målgruppen skall ha fått en ökad förståelse för de svenska grundlagarna

Att med konsten som verktyg och språk leverera kunskap

Att målgruppen skall känna sig delaktiga i lärandeprocessen

Att uppnå ”målpunkterna”/projektfinalerna – delutställning och finalutställning

Samtidskonsten har genom projektet visat sig vara ett utmärkt verktyg i läroprocesser och i synnerhet med en målgrupp som per automatik inte delar ett gemensamt språk. Konsten som uttryck blir ett kraftfullt redskap i en kommunikation grupper emellan men också i kommunikation med en omvärld. Konsten fungerar också avdramatiserande samt motivationshöjande i det att vilja förstå det man skall gestalta. Inläringen kan på så sätt underlättas, något också utvärderingen stödjer.

Genom att vi producerat en inspirationsbok där vi satt många tankar runt projektprocessen på pränt samt via dokumentationsfotografier även delat med oss av visuella delar, så sprider vi via den även våra erfarenheter och med det projektet

Baserat på de positiva erfarenheterna från projektet *Lära för livet* så har även skolläringen för Dalhemsskolan i Helsingborg och Helsingborgs kulturförvaltning tagit initiativ till ett fortsatt samarbete där de vill arbeta med Drömmarnas Hus kopplat till ett värdegrundsarbete. En process som är tänkt att involvera samtliga elever såväl som samtlig personal på skolan, en F-9 skola.

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska integrationsfonden

Projektidén – projektets huvudsakliga syfte och inriktning

Drömmarnas Hus har en lång erfarenhet i det att arbeta med kulturen som "verktyg" i såväl sociala förändringsprocesser som i lärandeprocesser. Vi ville med detta projekt utforska, diskutera samt tillgängliggöra innebörden av våra svenska grundlagar. Vi ville att vår målgrupp, de unga nyanländas röster, tankar och åsikter skulle uppmärksammas, bli hörda samt bli tagna på fullaste allvar. Vi ville utforska rättigheter, skyldigheter, friheter samt de avgränsningar som formuleras i grundlagarna tillsammans med målgruppen och det med konsten som ett extra gemensamt språk i vår kommunikation. En kommunikation som skulle föras såväl mellan oss och deltagare men även med en omvärld via vår målpunkt/final som genomfördes i form av en publik konstutställning. Utöver kunskap kring grundlagarna ville vi att projektet skulle ge utökade vägar och fler sätt att jobba med kunskap och lärande samt bygga på en hög grad av delaktighet för målgruppen. Vår idé baserade sig på att man för att kunna gestalta grundlagarna via konst installationer och verk först verkligen måste vilja förstå innebörden. Att vi sedan placerar verken i en kontext som är "på riktigt" d v s på en publik arena och att det man vill kommunicera samt gestalta får möta en omvärld via konstvisningar (i detta fall) så hoppades vi att det skulle fungera som en riktig motivationshöjare. Vi ville även inom ramen för projektprocessen arbeta laborativt med att utforska olika pedagogiska arbetssätt i syfte att senare kunna dela med oss av våra erfarenheter.

Projektupplägg

Projektet har pågått under närmare ett år och i huvudsak varit förlagt till två skolterminer då vi arbetade primärt skolpedagogiskt och då med förberedelseklasser i samarbete med respektive lärare. Under höstterminen arbetade vi med 3 förberedelseklasser ifrån Rosengårdsskolan samt med elever från Västra Kanalskolan (en skola för ensamkommande flyktingbarn) i Malmö och under våren arbetade vi med förberedelseklasser från Dalhemsskolan i Helsingborg samt Dammhagsskolan i Landskrona. Vi genomförde också ett specialsamarbete med ett transitboende (vid namn Duvan och Tempo) för unga ensamkommande flyktingbarn i Malmö där vi samarbetade via engagerade boendestödjare. Under projektperioden har utvärderaren Minna Åberg följt projektet vilket har resulterat i en utvärdering som givetvis bifogas rapporten. Drömmarnas Hus konstnärer/pedagoger har löpande fört loggbok efter varje workshoptillfälle i syfte att fånga upp direkta reflektioner i mötet med elevgrupperna. Drömmarnas Hus fotograf Björn Edin har under projektets gång också fått ett uppdrag att med sin kamera dokumentera såväl workshop processen som den färdiga utställningen. Detta material i kombination med genomförda intervjuer av såväl medverkande pedagoger/konstnärer, projektledare, skolledare, elever och lärare har varit en utmärkt bas i tillblivelsen av den inspirationsbok, *All makt i Sverige utgår från folket – en inspirationsbok om kreativa läroprocesser* som redan nämnde Björn Edin och Figge Heurlin sammanställt. Denna skrift bifogas givetvis slutrapporten och är avsedd för erfarenhetsspridning på såväl lokal, regional som nationell bas.

Höstterminen 2010 (9/8-31/12)

- Efter en inledande planeringsfas så kontaktades/rekryterades aktuella samt intresserade skolor (3 förberedelseklasser från Rosengårdsskolan och en elevgrupp från Västra Kanalskolan) och lärarträffar genomfördes.
- Ett upplägg på sammanlagt 8 workshoptillfällen à 1,5 timme/grupp med en delutställning som terminens målpunkt genomfördes. I detta upplägg lade vi inte särskilt stort ansvar på ansvariga lärare mer än att de skulle vara närvarande vid varje workshoptillfälle. Drömmarnas Hus pedagoger stod helt och hållet för såväl introduktion av tematik, fördjupningen av densamma som genomförandet av projektets alla delar. Alla workshoptillfällen var förlagda till Drömmarnas hus lokaler. Här lades också tyngdpunkten på att varje enskild individ skulle forma sin egen idéskiss till ett verk/en installation samt färdigställa detta med utgångspunkt från tematiken.
- Dialog initierades och fördes även med Malmö Konsthall om ett ev. samarbete kopplat till vårens stora målpunkt. Den konstutställning som vi planerade att förlägga till 4 lägenheter i Malmö under maj/juni. Dialog fördes utifrån om vi skulle placera en del av utställningen i konsthallens lokaler och huruvida detta låg i Malmö konsthalls såväl som i projektets intresse samt uppdrag. En av grundtankarna med att placera finalen/vårens stora utställning i lägenheter var det faktum att göra konsten mer tillgänglig för de som annars inte ofta tar del av konstutbudet. Genom att placera konsten ute i bostadsområden och inte på någon central konstinstitution så hoppades vi att göra just detta.
- I slutet av terminen byggde vi och höll vi en delutställning i Drömmarnas Hus egna lokaler, en delutställning som vi kallade "Dörrar på glänt". Här visade vi upp en hel del av de alster som eleverna skapat under hösten men det viktigaste syftet med denna delutställning var framförallt att ge deltagande elever och lärare en tydlig och fin målpunkt för höstterminens arbete. Vid vernissagen var det ett en stolt grupp unga som imponerades av såväl sina egna samt varandras verk satt i en spännande konstnärlig kontext. Vi höll i samband med denna delutställning några övriga mer informella visningar för andra skolgrupper men ville hålla det just mer informellt för att inte förta spänningen med den stora finalen/utställningen som skulle gå av stapeln först under våren.

Vårterminen 2011 (1/1-30/6)

Reflektion och analys – vad har vi lärt oss av höstens arbete?

- Vi inledde detta halvår med en ordentlig reflektions- och analysfas över höstens arbete samt utfall. Vad hade fungerat bra resp. mindre bra? Vad skulle vi då ändra på, lägga till, dra ifrån o s v. En ny konstnär/pedagog rekryterades samt fasades in i projektet parallellt med att en av de pedagoger som arbetat under hösten nu under våren fick i uppdrag att arbeta primärt med det som skulle komma att bli erfarenhetsskriften.

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska integrationsfonden

Rekrytering av klasser

- Så snart vi landat in i ett spännande upplägg utifrån höstens erfarenheter så påbörjades arbetet med att rekrytera in klasser från Landskrona och Helsingborg. Det kom att bli två förberedelseklasser varav den ena kom från Dammhagsskolan i Landskrona och den andra från Dalhemsskolan i Helsingborg. Vi planerade även in en uppföljning för de Malmöklasser som vi arbetat med under hösten. Vi skapade också förutsättningar för att samarbeta med ett transitboende för ensamkommande flyktingbarn.

Förändringar av uplägget

- De förändringar vi infört i upplägget innebar bl a att vi nu valde att hålla färre men längre workshoptillfällen. Så istället för som tidigare 8 träffar à 1,5 timme, så erbjöd vi nu två halvdags- samt två heldagsworkshops samt ett vernissage. Tidigare så höll vi samtliga träffar på Drömmarnas Hus men nu så förlade vi de två första träffarna till respektive klassrum, den första heldagsträffen skedde i Drömmarnas Hus och den sista workshopen förlades till utställningslokalerna.

Lärarträff – Vi träffar ansvariga lärare där vi introducerar våra tankar och idéer samt för en dialog runt genomförandet. Lärarna får vid detta tillfälle en pedagogisk låda med förberedelse- och inspirationsmaterial.

Första träffen (*halvdag i klassrummet*) talade vi om grundlagarna i det att etablera tematiken samt att vi introducerade samtidskonsten och rumslig gestaltning som språk och uttrycksmedel.

Andra träffen (*halvdag i klassrummet*) arbetade grupperna fram konkreta idéer till sina verk, vad de ville uttrycka samt satte dessa på pränt i form av skisser och listor på vad de behövde för att bygga verken.

Tredje träffen (*heldag på Drömmarnas Hus*) hade våra konstnärer/pedagoger införskaffat det material som eleverna önskat enligt idéskisser och listor. Här påbörjades arbetets med praktiska del med att skapa verken.

Fjärde träffen (*heldag i utställningslokalerna*) arbetade man väldigt konkret med sina rum med allt från målning av väggar, till specialbyggen samt att lägga sista handen vid färdigställandet av verken inför den stundande vernissagen. Denna träff arbetar eleverna även fram ljudinstallationer som skall förstärka de visuella verken tillsammans med ytterligare en konstnär/pedagog från DH.

VERNISSAGE av konstutställningen DÖRRAR! Vid finalen och den stora målpunkten så samlar vi alla elever där de för första gången träffas för att ta del av helheten, varandras verk och det med en mycket festlig inramning!

Vi valde även att ta fram en pedagogisk låda med förberedelse- samt inspirationsmaterial till respektive lärare i syfte att underlätta för lärarna att förbereda eleverna samt att arbeta vidare med tematiken även när vi inte var på plats. Vid den inledande lärarträffen så gjorde vi lärarna på ett tidigt stadium till medarbetare och arbetade mer som ett team under hela våren där både våra pedagoger och lärarna arbetade parallellt. Tillsammans så skapade vi ett koncept där lärarna själva kunde välja graden av fördjupning de ville arbeta med grundlagarna utifrån intresse och behov. En annan förändring vi införde var att istället för att låta eleverna arbeta individuellt med idéer runt verk, nu arbeta gruppvis. I den ena klassen styrdes uppdraget kring idéer om verk till konkreta rum i en lägenhet t ex att arbeta med installationsidéer kopplat till ett kök. Den andra klassen fick mer ospecificerade rum att arbeta med idéer runt.

Samarbeten

- Relativt tidigt under vårterminen inleddes en dialog med fastighetsbolaget Stena Fastigheter i det att inleda ett samarbete kopplat till utställningslokaler. Inledningsvis diskuterade vi möjligheterna att få disponera ett antal lägenheter men då vi snart förstod svårigheterna i samband med detta så landade vi snart in i en lösning som innebar att vi helt kostnadsfritt fick disponera två lokaler, varav den ena i området kring Möllevångstorget och den andra i bostadsområdet Lindängen i Malmö. Stena fastigheter såg som motprestation att boende i dessa områden skulle få tillgång till att besöka spännande konstutställningar samtidigt som de på detta sätt bidrog till ett fint och angeläget projekt. Stena Fastigheter var även tydliga med att Drömmarnas Hus goda varumärke givetvis bidrog till att de ställde sig mycket positiva till att stötta projektet. Vi beslutade också i samråd med Malmö Konsthall att inte förlägga någon del av utställningen till deras lokaler då de hade svårt att få in vår tematik inom ramen för sitt befintliga programutbud.

Visningar av utställningen Dörrar

- Efter den inledande vernissagen så öppnade vi upp för skolvisningar av utställningen samt att vi även gjorde utställningen tillgänglig för allmänheten. Då lokalerna för utställningen var spridda till två olika stadsdelar så var vi av logistiska skäl nödgade till att erbjuda busstransport för skolklasserna så att alla skulle kunna få möjlighet att se utställningen i sin helhet.

Dokumentation, utvärdering och spridning

- Under hela våren följdes processen i dokumentationssyfte av en fotograf samt av vår egen skrivarpedagog som både gjorde nedslag vid workshops samt intervjuade elever, lärare, pedagoger, projektledning samt skolledare. Drömmarnas Hus pedagoger/konstnärer hade även i uppdrag att under hela processen föra loggbok i syfte att fånga upp direkta reflektioner efter varje möte med eleverna. Allt detta material användes för att skapa vår inspirations bok i det att sprida erfarenheterna av projektet. Parallellt med detta följdes projektet av en utvärderare vid namn Minna Ågren som arbetat såväl med deltagande observation samt intervjuer. Projektet följdes även av forskare från SIK-projektet, Linköpings universitet. Vi har även visst filmat dokumentationsmaterial.

Seminarium

- Vi hade som ambition att genomföra ett erfarenhetsseminarium vilket tyvärr kom att bli en relativt intern historia. Vi bjöd ambitiöst in till seminariet både via mail, Drömmarnas Hus hemsida samt via en Facebook-grupp som vi kopplat till projektet. Vi var högst medvetna om att tidpunkten (1/6) för seminariet konkurrerade med massor av annat i terminsavslutningstider kopplat till vår primära målgrupp d v s lärare/pedagoger och skolledare men hoppades att ändå några skulle finna seminariet intressant. Vi fick inte in några anmälningar via mail men då ca. 20 stycken anmält via Facebook-gruppen att de skulle delta i arrangemanget så beslutade vi att ändå köra men vi var medvetna om att det fanns en stor osäkerhetsfaktor. Våra farhågor infriades och vårt seminarie utvecklades till att bli ett helt annat forum. Då Magnus Jansson från SIK-projektet kommit till Malmö för att delta vid seminariet och vi hade elever samt lärare från Dalhemsskolan som laddat inför uppgiften att berätta om sina upplevelser samt vara de som guidade

seminariedeltagare vid visningen av konstutställningen så fick han en mycket exklusiv visning samt dialog med dessa elever och deras lärare. Det hela landade in i att vi kom att ha mycket intressanta diskussioner med involverade pedagoger, ovan nämnda elever, dess lärare samt Magnus Jansson från Linköpings universitet. Diskussionerna kom att handla mycket om elevernas samt lärarnas erfarenheter om projektet vilket blev en mycket fin samt värdefull sittning för alla involverade samtalsaktörer.

Rivning och efterarbete

- När alla ovan beskrivna delar var genomförda återstod ett gigantiskt arbete för våra pedagoger i form av rivning och återställning av lokalerna.

Projektets genomförande

Genomförandeprocessen

Projektet har genomförts i stort sett planenligt då vi redan tidigt var inställda på att i detta projekt arbeta mer laborativt och undersökande i det att hitta spännande nya pedagogiska arbetssätt kopplat till lärande. Detta i sin tur innebar att vi också löpande lagt in forum för analys och reflektion i tids- och aktivitetsplaner. Som jag beskriver ovan så ändrade vi också upplägget efter höstens gjorda erfarenheter och upplevde här att vi hittade rätt vilket också utvärderingen bekräftar.

Hinder som vi stött på har bl a varit att vi under hösten försökte oss på att arbeta med elever från Västra Kanalskolan i Malmö. Detta är en skola där det endast går ensamkommande flyktingbarn och kan i det närmaste se som en transitskola där eleverna så snart de fått PUT slussas vidare till "vanliga skolor" i Malmö eller på den ort dit de anvisas en plats. Detta visade sig vara en oerhört svår grupp att arbeta mer långsiktigt med då det var en oerhört stor omsättning i elevunderlaget. Utöver dessa svårigheter så var engagemanget från personal/lärare i det närmaste obefintligt och trots en överenskommelse om att minst en lärare alt. elevassistent skulle medfölja vid workshoptillfällena så kom eleverna oftast själva. Efter samtal och en målgruppsdiskussion med vår handläggare Johan Nordqvist så beslutade vi att avsluta detta samarbete efter årsskiftet. Vi fullföljde dock de 8 utlysta träffarna och fick trots allt ett fint material som visades upp på delutställningen "Dörrar på glänt" i december månad.

Framgångsfaktorer som bör nämnas är dels det faktum att Drömmarnas Hus projektledning och pedagoger är oerhört vana att arbeta i projekt med en stor inneboende flexibilitet i det att styra upp verksamhet för att uppnå de mål som vi föresatt oss samt har i uppdrag. När de deltagande eleverna fått frågan efter projektslutet om de anser att man kan lära sig om Sveriges grundlag genom konsten så svarar de enhälligt ja. Detsamma svarar både tillfrågade lärare samt skollärare. De beskriver också andra oväntade effekter med projektet så som att man kommit varandra närmare i klassen, att tematiken och diskussionerna runt denna har satt igång djupare tankar hos eleverna. Man nämner också att helheten i det att projektet sammanfört elever från olika delar av Skåne gjort projektet mycket speciellt. En skollärare från Helsingborg som varit mycket engagerad i projektet uttrycker också i en intervju att : "eleverna i projektet varit delaktiga i hela processen, de kommer inte bara och sätter pricken över i:et" De har i sann mening varit medskapare. Att vi sedan arbetade med detta projekt och med just denna tematik samtidigt som den "arabiska våren" med händelseutvecklingen i Tunisien, Egypten, Libyen m fl rasade ute i världen kom ju i sann mening att bli en framgångsfaktor. Detta då flertalet av deltagande på en daglig bas, via parabolutsändningar tillsammans med sina familjer följde

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska integrationsfonden

händelseutvecklingen i Mellanöstern med stort intresse. En utveckling som handlade mycket om just de frågor vi behandlade i projektet d v s demokrati, yttrandefrihet, åsiktsfrihet, religionsfrihet etc.. Vår konstutställning "Dörrar", elevernas stora FINAL blev också recenserad och omskriven i den största arabiska nättidningen ELAPH.com vilket gav upphov till en såväl konst- som samhällsdebatt på sajten. Detta var givetvis en mycket stor händelse för de deltagande elever som har sina rötter i Mellanöstern.

Spridning av resultat/effekter och vad händer sedan då?

Genom att vi producerat en inspirationsbok där vi satt många tankar runt projektprocessen på pränt samt via dokumentationsfotografier även delat med oss av visuella delar så sprider vi via den även våra erfarenheter och med det projektet. Eventuellt kommer vi även att publicera inspirationsboken digitalt i nedladdningsbart blädderformat på vår hemsida www.drommarnashus.se. Vi håller i detta inom kommunikationssidan på Drömmarnas Hus på att se över vad vi behöver för verktyg för att kunna göra sådana publiceringar. Vi har berättat om våra erfarenheter vid en dragning på Europeiska Integrationsfondens nätverkskonferens i Norrköping den 30/9 och är också inbjudna till att hålla workshop samt dragning av projektet vid ett slutseminarium arrangerat av projektet "Varmed" i Uppsala konsert- och konferens den 11/10. Ett projekt som bl a finansierats av Europeiska flyktingfonden.

Baserat på de positiva erfarenheterna från projektet Lära för livet så har även skolledningen för Dalhemsskolan i Helsingborg och Helsingborgs kulturförvaltning tagit initiativ till ett fortsatt samarbete där de vill arbeta med Drömmarnas Hus kopplat till ett värdegrundsarbete. En process som är tänkt att involvera samtliga elever såväl som samtlig personal på skolan, en F-9 skola. Denna dialog har genererat en ny ansökan till Integrationsfonden som skickades in den 15/9.

Utöver detta så berättar en lärare från Dammhagsskolan i Landskrona att hon använt sig av projektet Lära för livet i en kurs på Malmö Högskola som handlar om att läsa svenska som andraspråk. De har inom sin grupp på högskolan utvecklat ett projekt där de tänker sig att arbeta konstnärligt med grundlagen och att där involvera svenska, religion, samhällskunskap och bild. Hon menar att det finns mycket forskning och litteratur som stödjer detta sätt att arbeta med språkutveckling och tackar för att projektet har givit henne mycket input i det dagliga arbetet.

Vi kommer givetvis utöver detta som beskrivs ovan fortsätta att berätta om projektet och våra fantastiska erfarenheter från detta så snart ett tillfälle ges!

Slutsatser och lärdomar

I det stora hela har så har detta projekt varit en fantastisk resa som givit mycket mersmak. Vi spände bågen högt i det att välja just de svenska grundlagarna när vi närmade oss målgruppen unga nyanlända. Initialt så trodde vi ibland att vi tagit oss vatten över huvudet när vi mötte elever som inte talade ett ord svenska och vi skulle försöka oss på att kommunicera innebörden av dessa som ju i grunden är formulerade på "betongsvenska". I synnerhet så gällde detta de workshops vi höll med eleverna från Västra Kanalskolan (ensamkommande flyktingbarn) där det dels var en sådan stor omsättning på eleverna (nya ansikten var gång) i

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska integrationsfonden

kombination med att skolan valde att inte skicka med ansvariga pedagoger. Detta blev en stor utmaning för Drömmarnas Hus pedagoger och en stor del av planeringen fick ändras i de direkta möten som skedde och med stor sensibilitet och uppfinningsrikedom så lyckades ändå pedagogerna att skapa meningsfulla workshoptillfällen. Dock valde vi som tidigare nämnts i samråd med vår handläggare Johan Nordqvist, att inte fortsätta dessa grupper under vårterminen.

Positiva lärdomar har varit att vi kommit fram till att samtidskonsten är ett utmärkt verktyg i läroprocesser och i synnerhet med en målgrupp som per automatik inte delar ett gemensamt språk. Konsten som uttryck blir ett kraftfullt redskap i en kommunikation grupper emellan men också i kommunikation med en omvärld. Konsten fungerar också avdramatiserande samt motivationshöjande i det att vilja förstå det man skall gestalta. Inläringen kan på så sätt underlättas något också utvärderingen stödjer.

Utdrag ur utvärderingen (av: Minna Ågren) :

6.3 Effekter (individ- och samhällsnivå)

”En effekt är en förändring som inträffat som en följd av en vidtagen åtgärd och som annars inte skulle ha inträffat”.

6.3.1 Samhällsnivå

- Sammanfattningsvis har samtliga mål för Lära för livet uppfyllts inom projektiden. Ökad förståelse kring grundlagarna förekommer vilket lärandeprocessen och finalutställningen Dörrar påvisar. Att med konsten som verktyg och språk ge möjlighet att kommunicera och öka förståelse kring grundlagarna. Metoden är tillämpbar enligt deltagarnas upplevelse, skapandeprocessen samt det resultat som utställningen visar. Det har förekommit hög grad av delaktighet eftersom samtliga deltagare har medverkat i lärandeprocessen och vid skapandet av konstinstallationerna. Delutställningen Dörrar på glänt och finalutställningen Dörrar har varit öppen för allmänheten och deltagarna har haft möjlighet att visa sina konstverk.
- Att vara ung och nyanländ i Sverige och få möjlighet att medverka i en lärandeprocess där språket inte är den primära kommunikationskanalen ger sannolikt långsiktiga effekter. Effekter som engagerade barn och ung i små så som stora samhällsfrågor.
- Om gruppen fungerar så fungerar samhället. Att träna samarbete och stärka gruppen medför andra dimensioner, dimensioner som tar individerna till ett större sammanhang.

6.3.2 Individnivå

- Att uppleva sammanhang och utbyta ömsesidig erfarenhet stimulerar deltagaren till aktiv inläring och ger erfarenhet av samarbete i olika situationer.

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska integrationsfonden

- Medför ny kunskap och nya uttrycksmöjligheter som ger effekter som förbättrade förutsättningar för att nå dit man vill i livet.
- Deltagarna har utvecklat en relation till samtidskonst, nya arbetsmetoder, nya möten med andra vuxna, haft glädje under lärandeprocessen och slutligen visat upp konstinstallationerna för allmänheten. De har utvecklat sin kreativa förmåga och ökad förståelse för andra människor samt övat sig i att samarbeta. Deltagarna har "vuxit" som individer när de både medverkat vid planering och vid produktion av konstinstallationerna.

6.3.3 Öväntade effekter

Effekter som påvisas utan att vara målrelaterade har jag valt att kalla för öväntade effekter vilka är inom ramen för Lära för livet; empowerment – tendenser, tillgång till nya uttrycksmöjligheter – öppnat upp för en kreativ väg i livet, ett "öppnare" klimat i klassen och uppmärksamheten av projektet i en av arabvärldens största webbtidningar. Detta har konstpedagogerna och skolpedagogerna uppmärksammat bland deltagarna vilket framgår i gruppintervjuerna.

Projektkoordinator berättar:

"Det har varit ett framgångsrikt projekt och det förtjänar att få en utveckling. Vi har fått otroligt fin feedback från de vi jobbat med. Men mer tid för efterarbete hade vi önskat. Vi har inlett dialog kring en eventuell fortsättning och liknande samarbete med en hel skola. Vi har känt mycket kärlek, känt att det varit viktiga frågor och viktig målgrupp, det har varit väldigt fina möten".

De öväntade effekterna är av positiv karaktär och bidrar därmed till ny kunskap till lärandeprocessen som utvärderingsresultaten önskar bidra med.

En deltagare berättar:

"Vi har samarbetat och jag hade från början ingen aning om att det skulle bli så här bra!"

En konstpedagog berättar:

"Jag minns Rosengårdsskolan, det var 3-5 killar, åh det var så underbart. De fattade inte riktigt från början vad projektet innebar, de var mycket röriga och vi sa – lugn och de lyssnade knappt med ett öra... och idag på vernissagen när vi återigen träffade samma killar som för några månader sedan var röriga och förvirrade och idag när jag mötte dem. Det kändes som om jag mötte dem, på riktigt. Idag blev de "mjuka", de klev ur, och blev genomskinliga. Jag såg det då som kaoset och idag lugnet. Jag trodde aldrig att de skulle komma fram, våga kliva ur. Det var som att de insåg att deras verk och idéer realiserats och åskådliggjorts för andra. En kille sa – Det är mina, jag har gjort figurerna! Då tog vi fram honom och berättade för klasskamraterna och de andra vuxna i lokalen – att det var han som producerat och vi visade upp figurerna och vi sa, det här har du gjort jättebra!"

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska integrationsfonden

Jag tänker också på paralleller till samhällets ungdomsproblematik och kriminalitet kontra ett sådant projekt som detta, att ungdomarna får andra alternativ att stärka självkänslan och det kan sparas mycket pengar genom att låta ungdomar medverka i liknande projekt istället för att betala krossade fönsterrutor som kostar samhället stora summor pengar. Jag tror att Lära för Livet är ett sätt att förebygga negativt handlande i samhället”.

Empowerment handlar om att öka individens, gruppens och/ eller gemensamhetens möjlighet att självständigt påverka sin miljö och sina förhållanden. Det handlar också om att förbättra sin livskvalité genom att uppnå sina målsättningar. Dessa faktorer tenderar att stärkas i samverkan med konstpedagogerna och deltagarna. Att se deltagarna ”växa” som individer och känna stolthet över sin insats är tydliga tecken på empowerment.

En annan konstpedagog berättar:

”Jag tror att effekterna bland deltagarna är känslan av att man kan påverka på riktigt och genomföra något stort. Att bli tagen på allvar, både ens egna idéer och arbetet man utfört. Vi har mött elever så som andra vuxna, och vi har haft allvarliga samtal och diskussioner kring grundlagarna och allt som inrymmer det begreppet. Det har varit viktigt att poängtera att det inte finns ett rätt sätt utan alla har sin tolkning och sina perspektiv på diskussionen. Jag tror att det är viktigt att ta eleven på allvar, och den kraft och även den resurs som det innebär att delta i ett projekt som Lära för livet, slutmålet är viktigt”.

Ytterligare en oväntad effekt har varit, berättar en skolpedagog:

”Jag tycker vi har fått en ”familjär” stämning i klassen, gruppen måste fungera för då fungerar samhället. Vi har kommit varandra närmare som i en familj i och med deltagande i Lära för livet. Vi har haft intressanta diskussioner och tematiken och det har verkligen satt igång tankar. Det är oerhört viktigt att få prata om vad som händer i elevernas hemländer, de skriver det själva och de tycker det varit roligt att också göra något utanför skolan. Det är så viktigt att lyfta upp deras verklighet och tankar, jag tror att det är helheten som lyfter deltagarna och tänk att så många deltagare från olika kommuner i Skåne har deltagit vilket gör det till ett speciellt sätt att sammanföra många ungdomar från olika delar till en helhet”.

En skolpedagog uppger att stämningen över lag har förbättrats i klassrummet efter det att klassen medverkat i Lära för livet. Deltagandet har genererat intressanta diskussioner som berör eleverna på djupet och är av hög relevans för elevernas bakgrund och situation i livet.

Projektkoordinator berättar:

”Utöver kunskap kring grundlagarna ger projektet utökade vägar och fler sätt att jobba med kunskap, genom att gestalta grundlagarna måste man förstå innebörden. I dialog kopplat till det man har fått i uppdrag. Också att vi sätter målpunkter och framförallt mötet med en publik. Det handlar om att visa upp andra sidor av egenskaper, nya sidor hos eleverna som får kliva fram”.

Ytterligare en oväntad effekt är uppmärksamheten som projektet fått i en av arabvärldens största webbtidningar; Elaph.com. Webbtidningen har flera miljoner läsare. Artikeln som skrevs av en Malmöbaserad kulturjournalist har väckt debatt och varit underlag för många diskussioner kring; Vad är konst? Vem äger rätten att definiera vad som är konst? etc. Debatten har förts bland intellektuella kulturkritiker och författare

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska integrationsfonden

världen över. Artikeln med tillhörande fotografier från utställningen finns fortfarande tillgängliga på webbtidningen. Se länk nedan:

<http://www.elaph.com/Web/Culture/2011/6/659297.html>

Spridningen av projektet Lära för livet har tagit stora geografiska avstamp och varit uppkomsten till djupt begrundade diskussioner om konst, vilket är över förväntan för projektets geografiska spridning.

6.4 Sammanfattande effekter

Påvisade effekter bland barn och unga som deltagit i Lära för livet på individnivå är, upplevd sammanhang, utbyte av ömsesidig erfarenhet, aktiv inlärning, samarbete, förbättrade förutsättningar för att nå dit man vill, relation till samtidskonst, nya arbetsmetoder, nya möten med andra vuxna, glädje under lärandeprocessen samt utveckla en kreativ förmåga. På samhällsnivå är sammanfattningsvis samtliga mål för projektet uppfylla inom projekttiden. Effekter bland deltagarna är engagerade unga i stora så som små samhällsfrågor samt fokus på gruppstärkande aktiviteter (för om gruppen fungerar så fungerar samhället). Övriga effekter är dels empowerment – effekter och den förbättrade stämningen i klassrummet. Effekterna har påvisats från individ- och gruppintervjuer samt den deltagande observationen. Ytterligare en övrig effekt är uppmärksamheten som Lära för livet fått i en av världens största webbtidning och varit grund till viktiga diskussioner om konst.

Underlag för redovisning av genomförda aktiviteter och deltagare

Tabell A är avsedd för beskrivning av sådana projektaktiviteter (utbildningar, transnationella utbyten etc.) för tredjelandsmedborgare som direkt riktats till/omfattat en avgränsad grupp av deltagare.

Tabell B är avsedd för översiktlig redovisning av "öppna" aktiviteter/tjänster (informationsmöten, rådgivning etc.) vilka i huvudsak haft tredjelandsmedborgare som målgrupp.

A. Aktivitet/delprojekt för avgränsad grupp av deltagare Beskriv kortfattat typ av aktivitet, målgrupp, omfattning och tidsperiod (ex:”10 x 3 timmar samhällsinformation och medborgarkunskap för deltagare i alfabetiseringsundervisning, sept-nov 2009)	Antal deltagare							Kommentarer och förtydliganden
	TOT	varav (exempel)						
		Män	Kv	Män	Kv	Män	Kv	
Lärarträff Rosengårdsskolan 4,5 tim Lärarträff Västra Kanalskolan 3 tim sept. 2010	17	12	5					Uppstartsmöte med förberedelseklassernas lärare och skollledning från Rosengårdsskolan samt Västra Kanalskolan, Malmö

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska integrationsfonden

Workshop medborgarkunskap med 3 förberedelseklasser Rosengårdsskolan 8x1,5 tim sept-nov 2010	25	14	11					Genomförande av tematiskt koncept – läroprocess med samtidskonsten som verktyg
Workshop medborgarkunskap med elever från Västra Kanalskolan, Malmö 8x1,5 tim sept-nov 2010	14	14						Västra Kanalskolan är en skola för ensamkommande flyktingbarn. Genomförande av tematiskt koncept – läroprocess med samtidskonsten som verktyg
Delmål -Vernissage och konstvisningar av delutställningen "Dörrar på glänt" Dec. 2010	139	?	?					Vi förde ingen statistik över könsfördelningen då vi utöver vernissagen för deltagande elever bjöd in andra skolklasser på konstvisningar av delutställningen.
Uppstartsträff med lärare och skolläda från Dammhagsskolan (Landskrona) och Dalhemsskolan (Helsingborg) feb. 2011	16	5	11					Uppstartsmöte med lärare och skolläda från deltagande förberedelseklasser från Landskrona och Helsingborg.
Workshop medborgarkunskap med elever från Dammhagsskolan och Dalhemsskolan 2x 4 timmar och 2 x 6,5 timmar feb-maj 2011	45	15	30					Genomförande av tematiskt koncept – läroprocess med samtidskonsten som verktyg
Arbetsworkshop i utställningslokalerna med ensamkommande flyktingbarn från transitboende Duvan och Tempo i Malmö 7 tim den 14/4 (Påsklovet)	15	15						Specialsamarbete med unga ensamkommande från transitboende i Malmö som bidrog till en del av utställningen "Dörrar"
Vernissage på slututställningen/finalen "Dörrar" för samtliga deltagare 4 tim. maj 2011	60	19	41					Superfint vernissage med alla stolta unga konstnärer som träffades för första gången för att se varandras verk och mingla med Pommac och salta pinnar.

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska integrationsfonden

Skolvisningar av konstutställningen "Dörrar"	212	?	?					Vi förde ingen statistik över könsfördelningen då vi utöver vernissagen för deltagande elever bjöd in andra skolklasser på konstvisningar av utställningen "Dörrar"
För klasser och skolgrupper från Malmö, Helsingborg och Landskrona. Från åk 2 till gymnasieklasser varav majoriteten var antingen förberedelseklasser, IVIK-elever eller klasser från skolor med en hög andel elever av "annat etniskt ursprung" än svenskt ca. 2 tim/visning fördelat på besök i 2 separata utställningslokaler i två olika stadsdelar. Klasserna färdades då i av oss förbokade bussar mellan de olika lokaliteterna. Maj-juni 2011								

B. "Öppna" projektaktiviteter (se instruktionen)	Antal deltagare (ca)	Kommentarer och förtydliganden
Beskriv kortfattat typ av aktivitet, syfte och målgrupp (ex: "dialogseminarier som inslag i lärarutbildning")		(Ex: "Medverkande från ..... 7 olika tillfällen. Sammanlagt 140 inbjudna varav 89 infann sig. Stor uppskattning från de flesta deltagare.")
VIP-visning där vi bjöd in till en specialvisning av konstutställningen "Dörrar" för samarbetsaktörer samt andra intressenter i regionen. Maj 2011	9	Medverkande från Stena Fastigheter, Kulturchefen i Landskrona, Malmö Konsthall samt från kulturförvaltningen Malmö. Utställningen berörde de flesta på ett djupare plan och detta besök resulterade bl a i en artikel i Stena Fastigheters interna nationella nyhetsorgan.

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska integrationsfonden

Erfarenhetsseminarium inkl. visning av konstutställningen, juni 2011	12	Medverkande var elever samt lärare från Dalhemsskolan, forskare från Linköpings universitet samt konstnärer, pedagoger och projektledning från Drömmarnas Hus. Inbjudan till detta seminarie hade gått ut brett och vi hade verkligen hoppats på större deltagande men det blev trots allt ett mycket givande forum.
Offentliga visningar av konstutställningen "Dörrar", maj 2011	160	Till de offentliga visningarna av konstutställningen kom en väldigt blandad publik. Allt ifrån boende i resp. område, etablerad konstpublik, nyfikna förbipasserande till deltagares familjer. De allra flesta blev djupt berörda av utställningen och många spännande samtal förde under dessa visningar.